

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.д-р Огняна Кирилова Стоичкова
професионално направление 3.8 Икономика

e-mail: ostoichkova@abv.bg

GSM 0888 232356

на дисертационен труд за присъждане на научната степен **„доктор на науките”**

в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма Финанси, застраховане и осигуряване

Автор: доц.д-р Красимир Тодоров

Тема: „Концептуален модел на стратегическа йерархия и неговото отражение върху финансовите резултати - приложен в автомобилната индустрия“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 389 от 26.11.2020.г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Концептуален модел на стратегическа йерархия и неговото отражение върху финансовите резултати - приложен в автомобилната индустрия“** за придобиване на научната степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма «Финанси, застраховане и осигуряване».

Автор на дисертационния труд е доц.д-р Красимир Тодоров, преподавател на основен трудов договор във ВУЗФ, към катедра „Маркетинг и мениджмънт” .

Предадените от Центъра за научни изследвания и докторантско обучение във ВУЗФ материали включват всички необходими за процедурата документи, така че по всички страни на оценката, които прави научното жури, да се посочат конкретните заслуги на докторанта и да се направи обективен извод.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Доц.д-р Красимир Тодоров е преподавател на основен трудов договор във ВУЗФ. Защитил е докторска дисертация в катедра „Счетоводство и контрол“ в УНСС. Избран е за доцент във ВУЗФ по професионално направление 3.7 „Администрация и управление“ и е титуляр на дисциплини, които имат за обект проблемите на теорията на управлението, стратегическия мениджмънт. Той съчетава преподавателската си работа с изследванията в областта на управленските проблеми, което е довело да реализиране на настоящия дисертационен труд, обект на тази рецензия.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Доц.д-р Красимир Тодоров насочва своите научни търсения през последните години към проблемите на стратегическото и оперативно управление. В представения за рецензиране дисертационен труд той се заема да анализира подробно различията между стратегическото и оперативно управление на основата на едни по-различен ракурс – отражението върху финансовите резултати от оперативната и бизнес-корпоративна стратегии на примера на автомобилната промишленост. Сама по себе си тази задача е недостатъчно разработена в научната литература и актуална, съвременна с безспорно значим ефект за практиката.

В увода на дисертационния труд са поставени ясно и конкретно формулирани основната цел, “да се предефинира утвърдения порядък и взаимовръзките между различните нива на корпоративна стратегия, бизнес стратегия и функционални стратегии в стремежа им за развитие на нов теоретичен модел на стратегическата пирамида, както и да изследва неговия ефект върху финансовите резултати на организацията“. Тази цел е развита чрез пет конкретни задачи, които са логически подредени и всяка следваща стъпва на предходната и се допълва с нови аргументи и доказателства.

В дисертацията са поставени три взаимно свързани хипотези, които се доказват в цялостното изложение на труда. Според автора те са:

Първата, ролята и мястото на оперативната стратегия са специфични и следователно излизат извън обхвата на традиционните функционални стратегии.

Втората, теорията основана на пазара и теорията, основана на ресурсите въздействат на трите стратегически нива по определен и последователен начин.

Третата, предложеният теоретичен модел задоволява всичките критерии за една “добра” теория.

Напълно в духа на академичната етика авторът посочва онези проблеми, които са останали извън вниманието му в направеното изследване. Според нас,

тяхното отсъствие не намалява ценността на постигнатото в дисертацията, а може да служи за по-нататъшно поле за анализ и проучване в творческия път на дисертанта.

4.Познаване на проблема

Познавам работата на доц.Красимир Тодоров върху този дисертационен труд. Участвала съм в предходните обсъждания в катедрата и промените, които той е направил в резултат на отправените препоръки при тези обсъждания. Прави впечатление, че тези препоръки в много голяма степен са взети под внимание и финалният вариант, който се представя за защита, съдържа множество преработки. Кандидатът вече познава радица съвременни български автори, които имат авторитетни публикации по разглежданата тематика и те са посочени в дисертационния труд. Много по-силно е подчертана връзката между стратегическата йерархия и финансовите резултати в един отрасъл, какъвто е автомобилният.

5. Използвани методи на изследването

В дисертационния труд са използвани присъщи за темата и областта на изследване методи – анализ и синтез, обзор на научните публикации, свързани с темата, емпирични изследвания и анализи. Те дават възможност да се направи задълбочен теоретичен анализ, а също така на базата на анкетни поручвания и анализа на данните от тях да се направят практико-приложни изводи, които имат характер на принос.

6.Характеристика и оценка на дисертационния труд

В структурно отношение дисертационният труд съдържа увод, три глави, заключение и списък на ползваната литература. Приложен е и автореферат, който в съкратен вид излага реално направените изводи и резултати от проведеното изследване.

След като в увода са поставени основните параметри на изследването в отделните глави се акцентира на следните проблеми:

В **първа глава** авторът прави анализ на съществуващите особености, с които се отличава оперативният мениджмънт. Авторът откроява два ключови елемента – процес и съдържание. Успоредно с това се посочва, как тяхната интерпретация е решена в обхвата на дисциплината *стратегическо управление*. Тук доц.д-р Красимир Тодоров очертава теоретичната същност на операциите, които са представени по един оригинален начин - като функции и като процеси. Проследена е еволюцията на определенията за оперативна стратегия. По преценка на автора новото, което той допълва е детайлизирането на съдържателния елемент на оперативната стратегия от гледна точка на основни и допълнителни цели на представянето, както и въз основа на структурните и инфраструктурни решения,

което е постигнато на базата на свързването на процеса и съдържанието чрез базовите приложни подходи в оперативния мениджмънт.

Във **втора глава** доц.д-р Красимир Тодоров извършва подробен анализ на теориите за стратегическото управление. Тук дисертантът прави обстоен анализ на най-разпространените управленски теории, внася уточнения в основни понятия, като стъпва на теоретичния фундамент, върху който е изградена научната същност на корпоративната, бизнес и оперативната стратегии. В духа на научната етика авторът посочва, че заимствайки теоретичен материал от дисциплината *стратегическо управление*, с двете основни теории – теория основана на пазара и теория, основана на ресурсите е открил няколко възлови за оперативния мениджмънт теоретични концепции. Анализът е завършен с пренасянето в полето на стратегическото приложение на ключови модели, изградени както чрез концепциите на стратегическото управление, така и чрез тези на оперативния мениджмънт. Всичко това ми у два основание да направи изводите, че по подобие на стратегическото управление, при което практическото приложение на стратегията е опосредствано от бизнес модела, оперативният мениджмънт притежава приложен инструмент – оперативния модел.

В глава трета се решават няколко изследователски задачи.

Първо, трябва да се отбележи приложният новаторски подход при изясняване мястото и ролята на оперативната стратегия в рамките на стратегическата йерархия. На критичен анализ за подложени и представени четири гледни точки, които принадлежат на изтъкнати чуждестранни научни автори. Категоричното позициониране на оперативната стратегия е изобразено в новаторски модел на преформулираната стратегическа йерархия. Научният принос, който се откроява в тази част на дисертацията се състои в доказването посредством тестването на три, формулирани още в увода хипотези.

Второ, приносният момент е подсилен от факта, че е налице описание на практическото приложение на новаторския концептуален модел. Той е реализиран на примера на четири големи производители от автомобилната индустрия, чийто успех се обяснява с логическата последователност на връзките, установени в модела и отражението им върху финансовите резултати. Тази част на дисертационния труд придава практико-приложен характер на изследването. Силният и подробен теоретичен анализ на моделите на оперативния и стратегически корпоративен мениджмънт “се тества” на примера на автомобилния бранш. Избрана е корпорацията, която принадлежи към най-големите световни производители на автомобили – Toyota Motor Corporation (ТМС), известна със своята оперативна философия, олицетворена в производствената система на Тойота (TPS) и завоювала си славата на символ за корпоративен успех. В тази част на дисертацията е подчертана връзката на поставената в темата задача – отражението на концептуалния модел върху финансовите резултати в автомобилната индустрия. Прилагайки модела на Дюпон, авторът фокусира анализа върху начина, по който трите области на мениджмънта (оперативна рентабилност,

обръщаемост на активите и финансов ливъридж), влияят върху възвръщаемостта от собствения капитал.

Трябва да се отбележи още един положителен момент на дисертационния труд – след всяка глава са формулирани основните изводи, до които е достигнал авторът в съответната част на дисертацията. Това дава възможност да се открият приносните моменти, както в теоретичен, така и в практико-приложен план.

В дисертационния труд има приложения не малко на брой таблици, фигури и диаграми, които онагледяват по подходящ начин теоретичните модели и зависимости, които авторът анализира. Това облекчава възприятието им и дава възможност да се открият още по-силно описаните от него процеси на субординация, взаимодействие и резултатност.

За целите на дисертационното изследване е проведена анкета с оглед проверка на практическото приложение на новаторския концептуален модел, както и за достоверност на формулираната авторова теза за наличието на логическа последователност при влиянието на теорията, основана на ресурсите и теорията, основана на пазара върху трите стратегически нива. Анкетата се състои от седем въпроса. Авторът сам оценява тежестта да изводите от проведената анкета като достатъчно достоверни. Респондентите в анкетата не са много – те са 15 на брой, но всички те заемат висши мениджърски позиции - или са собственици или управляват бизнес в производството, търговията, банковото дело и застраховането. Този факт основание да се твърди, че практическото приложение на новаторския модел за създаване на устойчиво конкурентно предимство изцяло се потвърждава.

7. Оценка на автореферата и справката за приносите в дисертационния труд

Авторефератът е твърде подробен и точно отразява постиженията в самия дисертационен труд.

Справката за приносите е разделена на две части – авторът е формулирал приноси които имат подчертан теоретичен характер и второ – практико-приложни приноси. Формулираните приноси към първата група (такива с теоретичен характер) са само два. Но те напълно вярно отразяват постигнатото от автора като оригинални теоретични постановки, отнасящи се до категоризирането на оперативната стратегия на обособено стратегическо ниво, извън обхвата на традиционните функционални стратегии, както и установяването на логическа последователност при теоретичното въздействие върху корпоративната, бизнес и оперативната стратегия, а именно - на всяко стратегическо ниво, приложението на едната теория се замества до равнището на приложение на другата теория, в логическа последователност.

Практико-приложните приноси са основават на данни от конкретни анкетни проучвания, анализирани с помощта на модела Дюпон.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидатът е представил списък с публикациите, които са по темата на дисертационния труд. Те са както лични, така и написани в съавторство. Всички са публикувани в реферирани и рецензирани издания. Преобладават монографичните изследвания и студиите, което е доказателство за достатъчно солидното популяризиране на идеите, които кандидатът защитава в своя дисертационен труд.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От справката за изпълнение на минималните национални изисквания за присъждане на научната степен „доктор на икономическите науки“, която кандидатът е приложил е видно, че е налице изпълнение на тези изисквания.

10. Лично участие на докторанта

Налице са всички доказателства, че този дисертационен труд е дело на самия докторант, резултат на неговите проучвания и работа върху една тематика, която в голяма част е в обхвата на преподавателската му дейност и от друга страна – на неговите научни търсения и анализи.

11. Слабости и въпроси

Считам, че кандидатът би могъл по-масирано да се позове на български автори, които присъстват в разработката, но са относително малко на брой в сравнение с внушителния брой чуждестранни автори. Не е редно в такъв изследователски труд да се цитира като източник Wikipedia. Тези позовавания не допринасят за качеството на труда.

Предлагам авторът да се мотивира - защо е предпочел метода на Дюпон, а не някой друг от методите за финансов анализ, между които има по-нови и вече разпространени в науката и практиката?

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Добре би било в бъдещата си научна дейност доц.Красимир Тодоров да насочи усилията си за разработване в посока на този оригинален ракурс, който присъства в настоящия дисертационен труд – по-задълбочено да използва финансовите методи за анализ на конкретни стратегически и оперативни бизнес модели.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Направената рецензия на дисертационния труд на тема: **“Концептуален модел на стратегическа йерархия и неговото отражение върху финансовите резултати - приложен в автомобилната индустрия“**, разработен от доц.д-р Красимир Тодоров дава основание да се направи заключението, че това

изследване отговаря на минималните изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария. Темата дава възможност да се разкрият както фундаментални въпроси на икономическата и управленска теория, така и да се очертаят модели за практически ползи от приложението на теорията в бизнес практиката.

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Красимир Тодоров притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по професионално направление 3. 8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензирания по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор по икономика“** на Красимир Тодоров в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване».

12.01.2021г.

Рецензент:

(проф.д-р Огняна Стоичкова)